

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu (DOSPERT-30)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu (DOSPERT-30)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=16716>

Özet

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu (DOSPERT-30), bireylerin farklı yaşam alanlarında risk alma eğilimlerini ölçmek üzere geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, orijinal olarak Weber ve arkadaşları tarafından tasarlanmış ve adaptasyonu Şerrî Cem Dinç ve Özge Yavaş-Tez (2019) tarafından Türkçe diline yapılmıştır. DOSPERT-30, risk alma davranışının tek bir genel özellik yerine, etik, finansal, sağlık/güvenlik, rekreasyonel ve sosyal olmak üzere beş farklı alana özgü boyutta değerlendirir. Bu uyarlama çalışması, ölçeğin Türkiye popülasyonunda geçerlik ve güvenilirlik standartlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemeyi amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler

Risk Alma, DOSPERT-30, Alana Özgü Risk, Uyarılma, Psikometrik Araç, Finansal Risk, Etik Risk, Güvenirlik

Yazarlar

Şerrî Cem Dinç, Özge Yavaş-Tez

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin riskli durumlara karşılaştıklarında sergiledikleri davranışsal eğilimleri, riskin bulaşına göre ayırt edebilmektir. Klasik risk modellerinin aksine, DOSPERT-30, bir kişinin bir alanda (örneğin finansal) yüksek risk alırken, başka bir alanda (örneğin sağlık) düşük risk alabileceği varsayımına dayanır. Bu risk alma farklılıklarını sistematik olarak ölçmek, özellikle spor bilimleri, finansal davranış ve sağlık psikolojisi gibi alanlardaki araştırmalar için kritik öneme sahiptir.

DOSPERT-30'un Türkçe uyarılmasının temel amacı ise, orijinal yapının kültürel ve dilsel farklılıklar gözetilerek Türk kültürüne uygunluğunu sağlamak ve böylece uluslararası literatürle karşılaştırmalı çalışmalar yapılmasına olanak sağlamaktır.

Yapı

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu (DOSPERT-30), beş temel risk alanının ölçeğin 30 maddeden oluşur. Bu yapı, risk algısının ve risk alma davranışının evrensel değil, bulaşma özgü olduğunu savunan teorik çerçeveye dayanır. Ölçek, bireylerin belirli riskli eylemleri gerçekleştirmeye olasılığını değerlendirir. Beş alt boyut şunlardır:

Etik Risk: Ahlaki veya yasal sonuçları olabilecek riskli davranışlar.

Finansal Risk: Para kaybetme potansiyeli taşıyan yatırım veya harcama kararları.

Sağlık/Güvenlik Riski: Fiziksel zarar veya yaralanma potansiyeli taşıyan davranışlar.

Rekreasyonel Risk: Boş zaman aktivitelerinde heyecan arayışı içeren riskler.

Sosyal Risk: Sosyal itibar veya ilişkilerin zarar görmesi potansiyeli taşıyan davranışlar.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlamasında geçerlik çalışmaları, orijinal beş faktörlü yapının Türk örnekleminde doğrulandığını göstermiştir. Yapılan faktör analizi (bkz. Faktör Analizi bölümü), ölçek maddelerinin kuramsal olarak belirlenen beş alt boyut altında toplandığını ve bu boyutların birbirinden ayrılan ancak ilişkili yapılar olduğunu desteklemiştir. Geçerlik çalışmaları'nın detaylı sonuçları uyarlama makalesinde (Dinç & Yavaş-Tez, 2019) sunulmuştur.

Güvenirlilik

Güvenirlilik analizleri, ölçeğin tutarlı ölçümler sağladığını göstermiştir. İç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirliği olmak üzere iki temel güvenirlilik türü incelenmiştir:

İç Tutarlılık (Cronbach Alpha): Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı oldukça yüksek bulunmuştur (Toplam Ölçek: $\alpha = .86$). Alt ölçeklerin iç tutarlılık değerleri de kabul edilebilir düzeydedir:

Etik: $\alpha = .78$

Finansal: $\alpha = .78$

Sağlık/Güvenlik: $\alpha = .76$

Rekreasyonel: $\alpha = .78$

Sosyal: $\alpha = .75$

Test-Tekrar Test Güvenirliliği: 54 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan analizler, ölçeğin zaman içinde kararlılığını ölçmüştür. Toplam ölçek için test-tekrar test güvenirlilik katsayısı **.78** olarak bulunmuştur. Ancak, bazı alt ölçeklerde daha düşük korelasyonlar gözlemlenmiştir (Etik: .46; Sosyal: .34). Bu durum, etik ve sosyal risk alma eylemlerinin kısa vadede diğer alanlara göre daha değişken olabileceğini düşündürmektedir. Ölçüm güvenirliliği analizinde ise ($t=1.288$, $p=.203$, $p>.05$), testler arası ortalama puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir, bu da ölçeğin kararlılığını destekleyen önemli bir bulgudur.

Faktör Analizi

DOSPERT-30'un Türkçe uyarlaması sürecinde, orijinal ölçeğin teorik olarak dayandığı beş faktörlü yapıyı doğrulamak amacıyla faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler, ölçeğin maddelerinin etik, finansal, sağlık/güvenlik, rekreasyonel ve sosyal risk alma boyutlarına uygun

bir şekilde yüklendiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğunu ve risk alma davranışının alana özgü bir biçimde ölçme kapasitesini koruduğunu göstermektedir.

Araç

Test Tipi: Uyarılma

Format: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale)

Dil Mevcut: Türkçe (Orijinali İngilizce)

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon (Uyarılma çalışması üniversite öğrencileri ve spor bilimleri alanında yapılmıştır.)

Yaş Grubu: Yetkinler ve Ergenler (Genellikle 18 yaş ve üzeri)

Popülasyon Detayları: Dinç ve Yavaş-Tez (2019) çalışmasında, ölçek ayrılmış olarak üniversite öğrencileri üzerinde test edilmiştir.

Test Metodolojisi: Bireylerden, belirtilen riskli eylemleri ne ölçüde gerçekleştireceklerini veya gerçekleştirmeye istekli olduklarını belirtmeleri istenir. Derecelendirme formatı, 7 aşamalı Likert Ölçeği kullanılır.

Derecelendirme:

Kesinlikle Hayır
Muhtemelen Hayır
Kısmen Hayır
Kararsız
Kısmen Evet
Muhtemelen Evet
Kesinlikle Evet

Anahtar Kelimeler

Psikometri, Cronbach Alpha, Test-Tekrar Test Güvenirliği, Risk Algısı, Spor Bilimleri, Sosyal Risk, DOSPERT

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Sırrı Cem DİNÇ

Yazar ORCID Tanımlayıcı: ORCID bilgisi mevcut değildir.

Bağlantı E-posta Adresleri: scem.dinc@gmail.com

Yazma Adresi: Yazma adresi bilgisi mevcut değildir.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Telif Hakkı ve Şinler: Ölçeğin orijinal versiyonu Weber ve arkadaşlarına aittir. Türkçe uyarlaması akademik araştırmalar için kullanılabilir, ancak ticari kullanım için orijinal yazarlardan izin alınması gerekebilir.

Ücret: Ölçeğin kendisi ve uyarlaması akademik kullanıma açıktır (genellikle ücretsizdir).

Test Yılı (Uyarlama): 2019

Kaynaklar

Dinç, S. C. ve Yavaş-Tez, Ö. (2019). Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu'nun (DOSPERT-30) Türkçe uyarlaması. Spor Bilimleri Dergisi, 30(3), 107-120. DOI: <https://doi.org/10.17644/sbd.471304>

Makalenin orijinal Dergipark bağlantısı: dergipark.org.tr

Uyarlama çalışmasının orijinal PDF dosyası buradan indirilebilir: alana-ozgu-risk-alma-olcegi-kisa-formunun-dospert-30-turkce-uyarlamasi-toad.pdf

Alana Özgü Risk Alma Ölçeği- Kısa Formu (DOSPERT-30) Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte açıkça listelenmemiştir. Maddelerin tam listesi için lütfen Dinç ve Yavaş-Tez (2019) tarafından yayımlanan orijinal uyarlama makalesine başvurunuz.